

ישראל נושאים עיניהן .. אין עיניהן תלויות אלא לאחיהן⁷).

עמך כתיב: ויקרא כה' לו'.
ולא אמרו חייך: ב"מ סב, א.
לחם לפי הטף: בראשית מז' יב'.
וכסות בקרה: איוב כד' ז'.
מלבושי — ממעמים: לברר בנוסח
זמירות פולין דשבת⁴.
זבח משפחה: שמואל א' כ' כט'.
פ': ע"א.
שורת הדין: לשון הש"ס — גטין פ"ד
מ"ד ועוד.

ממארז"ל שכל: ב"מ⁵.
וגם כי כולנו: עיין שו"ע יו"ד סי' רמ"ז
ס"ג בהגה⁶, והוא מהטור.
המאמץ לבבו: ע"ד דברים טו' ז' ("לא
תאמץ את לבבך").
כי אדם — יחטא: קהלת ז' כ' — בלא
תיבת "תמיד".
והצדקה: עיין ג"כ אגה"ת פ"ג ואגה"ק
ס"י⁷.

מכפרת: התוכן — בב"ב ט, א: "בזמן
שביית המקדש קיים אדם שוקל שקלו
ומתכפר לו, עכשיו שאין בית המקדש
קיים אם עושין צדקה מוטב". והביטוי
"צדקה מכפרת" — שם י' ע"ב: "צדקה
מכפרת על אומות העולם".
מכפרת ומגינה: להעיר מב"ב י' ע"א:
"ב' צדקות הללו כו' אחת שמצילתו
ממיתה משונה ואחת שמצילתו מדינה של
גיהנם"⁸.

טז'

לאנשי ק': לכאורה צריך להשמיט,
וכמו שאינו בס"ט (שגם שם מתחיל
"אהובי אחיי ורעיי אשר כנפשי"). ולברר,
אולי כל אגה"ק הם לכללות אנ"ש, לבד
מזו.

אהובי: פתיחה זו היא גם לעיל רס"ט.
צוק העתים: דניאל ט' כה'. מלשון
צוקה וצרה. מצו"צ.
מטה ידם: ע"ד ויקרא כה' לה' (ומטה
ידו¹).

משען ומשענה: ישע' ג' א'.
לוים ואוכלים:
וירחיב להם בצר: ע"ד תילים ד' ב'
("בצר הרחבת לי").
לנפשם: דיוק לשון "לנפשם" —
להעיר מסו"ס כא'¹.
קפצו ידם: ע"ד דברים טו' ז' ("ולא
תקפוץ את ידך").
מעודם עד היום הזה: ע"ד במדבר כב'
ל' ("מעודך").

ההכרחיים: לכאורה צ"ל ההכרחיות².
די מחסורי: מלשון הכתוב דברים טו'
ח' ("די מחסורו"). ולהעיר מדרשת רז"ל
כתובות סז, ב³ על זה.
האביונים נקיים: ע"ד ירמי' ב' לד'
("אביונים").

עיניהם — עליהם: ע"ד לשון היד הל'
מתנות עניים פ"י ה"ב ("אם לא ירחם
האח על האח מי ירחם עליו, ולמי עניי

(* שם ליתא גירסא אחרת.
6) ושם: "ויתן האדם אל לבו שהוא מבקש כל
שעה פרנסתו מהקב"ה, וכמו שהוא מבקש
שהקב"ה ישמע שוועתו, כך הוא ישמע שוועת
עניים. גם יתן אל לבו כי .. סוף האדם שיבוא הוא
או בנו או בן בנו לידי מדה זו, וכל המרחם על
אחרים מרחמין עליו".
7) באגה"ת: "מאי תקנתי כדכתיב וחטאך
בצדקה פרוק .. יפדה בצדקה". ובאגה"ק: "צדקה ..
לתקן עונותיו".
8) ולכאורה הכוונה, שבהתאם לב' צדקות הללו

1) ושם, שפעולת הצדקה היא "לזכך הנפש".
2) כ"ה גם בהערות ותיקונים בדא"פ.
3) ושם: "די מחסורו .. אשר יחסר לו אפילו
סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו".
4) בפיוט "יום זה מכובד": "בגד ללבוש .. בשר
ודגים וכל מטעמים".
5) בשיעורים בספר התניא ע' 1464 הערה 8:
"ב"מ לג, א. בגמ' שם: "כל המקיים (ופרש"י
מדקדק) בעצמו כך סוף בא לידי כך ח"ו" (לעיין
בד"ס*)".

עמהם כנודע ממארוז"ל: ברכות כו, א⁹.
 ולשומעים — טוב: ע"ד משלי כד'
 כה' ("ולמוכיחים גו' ועליהם תבוא"). הובא
 לעיל ח"א בסוף ההקדמה. אגה"ק סוס"א.
 בכל מילי דמיטב: ע"ד ב"ק ז, ב: "כל
 מילי מיטב הוא".
 המיבה — וישרים: ע"ד תילים קכה'
 ד' ("ולישרים").
 הדו"ש: ע"ד דברים כג' ז' ("תדרוש
 שלומם").

— • —

הגוף ונפש: צע"ק ממ"ש בס"י
 "פשיטא כו' הנפש מרפואת הגוף", היינו,
 שהצדקה היא רק רפואת הנפש (ולא "רפואת
 הגוף ונפש"), אלא ש"לא גרעה רפואת הנפש
 מרפואת הגוף".
 עור — נפשו: איוב ב' ד'.
 מאמינים בני מאמינים: שבת צז, א.
 הובא לעיל ח"א פמ"ב.
 כדכתיב מלִּוּה — ישלם לו: משלי יט'
 יז'.
 לבר מצדקה: ודכותי' דחשיב בקידושין
 שם.
 ספ"ק: מ, א.

9) ושם: "וחסרון לא יוכל להמנות, זה שנמנו
 חביריו לדבר מצוה ולא נמנה עמהם".

— הם ב' הלשונות "מכפרת ומגינה": מכפרת —
 מדינה של גיהנם, ומגינה — ממיתה משונה.